

Bakó Endre

Nadányi Zoltán szigligeti levelei

„Az 1944-es esztendő nagyon kifárasztott, valóságos letargiába estem akkoriban és nagyon nehezen ocsúdtam belőle... Én magam itt ragadtam Pesten, itt ért a felszabadulás és utána nagyon jól találtam itt magamat. Pest megye levéltárába vagyok beosztva hivatalilag” — Egy el nem küldött levelében Nadányi Zoltán írta e sorokat. A levél hangneme bizakodó, és bizakodó volt a költő tetteiben is, ami elsősorban új verseket jelent. Nadányi már az első szabad sajtótermékben, a Zilahy Lajos szerkesztette Szabadságban megszólalt, később sorjázta versei a Magyar Nemzetben, az Irodalom és Tudományban, az Új Időkben egészen 1949-ig. Abban az évben már alig jelent meg valami tőle, aztán 1950-ben, 1951-ben semmi, 1952-ben két vers, a következő két évben megint semmi. 1955-ben tért vissza az irodalomba, akkor került rokonszenves egyénisége és költészete ismét az érdeklődés reflektorfényébe, amikor már viaskodott a halállal, búcsúzott az élettől.

A kényszerű megtorpanás, a pálya szélére szorulás nem a Nadányi hibája volt, hanem a kor bűne. Nadányi Zoltán, a híres bihari dzsentri-család sarja vállalta az új rendet, hitt egy jobb világban. Költőként és újságíróként szolgálta a kibontakozást. Az alkalmi, reklámozó költészethez azonban nem volt affinitása, biztos ízlése, minőségigénye távol tartotta az efféle megalkuvástól. Amikor győzött a merev, kirekesztő, a mű esztétikai értékeit lebecsülő és a politikai agitációt kizárólagos szemponttá avató irodalomszemlélet, Nadányiba is belefojtották a szót. Örülhetett, hogy a műfordítás révén maradt kapcsolódási pontja az irodalomhoz. Pedig 1949-ben nyugdíjba ment a Pest megyei Levéltárból, így aztán lehetősége adódott volna arra, amire addig nem nyílt módja: csak az irodalomnak élni!

1953 végén hozzálátott egy verses színmű komponálásához, vele egyidőben műfordítói munkát végzett és fárasztó kontroll-szerkesztésekkel bajlódott. Mivel az Aranykéz utca 3. szám alatti lakásban élt Gertrúd leánya (a Félálomban című regény írója) férjével, Kovacsóczy Istvánnal és Katalinnal, Nadányi Zoltán nem tudott otthon dolgozni. Az Irodalmi Alaptól alkotóházi beutalót kért és kapott. Előbb Visegrádra ment, de ott valószínűleg nem feleltek meg a körülmények az alkotó munkához, így hamarosan átköltözött Szigligetre. Ez 1954. január első napjaiban történt, s egészen áprilisig dolgozott ott. Feleségének három-négy naponta levélben üzent. Ezek a levelek néha csak az író ügyes-bajos dolgait, szűkös anyagi lehetőségeit, filléres gondjait örökítik meg, máskor kiválóan érzékeltetik a kor atmoszféráját, irodalomfelfogását, a költő nézőpontját, humorát, iróniáját.

A levelek többsége írói kvalitásokat hordoz, közzétételüket ez indokolja. Mutatják, hogy kétségek és remények közepette alkotta meg színművét, melyet 1954-ben mutatott be a Magyar Rádió, 1958-ban pedig a Déryné Színház. A színmű Tamássy Zdenkó megzenésítésében a Népszínház jóvoltából az 1980/81-es évadban ismét közönség elé került.

1.

Nadányi Zoltánné
Budapest V.,
Aranykéz u. 3.
K. t.!

Éppen jó helyre jöttem, Képes Géza² maga is kovácsmester fia. Egyidőben segített is az apjának, segédje volt. E réven sok hasznosat tud nekem mondani. Néhány szakkifejezésre máris szert tettem. Most indulok éppen a visegrádi kovácsműhely felé, falu végén van, nem messze az Alkotóháztól.³ — A szobám minden tekintetben ideális, jó nagy, az udvari szobánknál nagyobb, kitűnő cserép-kályhája van, gyorsan és jól fűthető, a kályha benyílójában pillanatok alatt vizet melegíthetek, a kávé is ott tartom melegen. Közvetlen szomszédom nincs, semmi se zavar semmi tekintetben. A társaság is nagyon megfelelő nekem, szóval a lehető legjobb itt minden. Csókolja Abs.⁴

1953. december 12.

Feladó: Nadányi Zoltán
Visegrád
Fő u. 47.

2.

K. t.!

Bölcsen teve, hogy kétféleképpen is küldött pénzt, így aztán nem volt fennakadás, különben lett volna. Örülök, hogy semmi nagyobb baj nincs otthon, rémlátomásaim alaptalanok voltak. Kedden csak egyen érkeztek: Oravetz Paula, Déry Tibornak, a nagy regényírónak elvált felesége, maga is kiváló regényíró. Mások is jönni akartak, de lebetegedtek. Honti Rezső² se érkezett meg a spiritusszal. No de azért ne küldjön nekem spirituszt, az ilyesmit nem való postán küldeni. Addig is, míg szert teszek itt spirituszra, a konyhai villanyresón forralom a kávé, maga Sós elvtárs³ biztatott rá. Különben ő nagy buzgalommal keresgél most nekem más megfelelő szobát. Egyelőre nem sürgős a szobacsere, csend van és nyugalom, hiszen csak négyen vagyunk. Aischilosék⁴ szombaton távoznak, onnan kezdve ketten maradunk O. Paulával. Holnap kiadósabban írok Magának, most csak röviden, mert még Pákozdy elvtársnak⁵ is írnom kell, aki már sürgeti (szendén) a Weerth-ügyet⁶. Az utóbbi ügy most már jól halad előre, hamarosan készen leszek vele. (Közben nem feledkezem el róla, hogy a darabrészeket idejében befussanak a Csillaghoz⁷ és lehetőleg az Új Hanghoz is.⁸

Az egész családod sokszor csókolja Abs.
Szigliget, 1954. jan. 7.

3.

K. t.!

Megkaptam a második levelét is, a tavaszi képtárral és a borotvapengékkel együtt. A képek gyönyörűek, különösen az „IBOJA”. Mutattam Miksának, ő meg a csecsemőknek, hadd legyen még utoljára egy kis örömük szegénykékeknek. Ez a Miksa csupa szív.¹

Megjött időközben a beutalásom febr. 1-ig, úgy látszik, ez így megy, négy-hetenként utalnak be újra és újra. A fizetség erre a hónapra 280 ft, de ezt Maga azóta már biztosan tudja.

A Szépirodalmi megküldte a „fiúkat” expressz-ajánlva.² Úgy látszik, elfogadják a feltételemet: havonta 50 oldal. Várom most a levelüket és a szerződést, utóbbit majd elküldöm az Irodalmi Alapnak és kérem a beutalásom megnyújtását hosszabb időre, egyúttal a Magáét is 2 hónapra. Tessék megírni nekem, melyik két hónap volna alkalmasabb Magának, február-március, v. március-április. Úgy gondolom, az utóbbi, de ezt Maga tudja jobban.

Ilyenformán az előleg is esedékessé válik hamarosan, 480 ft maradna nekem az 1200-ból.

A Lányi-fordítás kontrolljával már nagyon előre haladtam, jövő hét végére ígértem a munkát befejezését.

Ma délelőtt költözöm át az épület másik végébe, nyári szobámba, a 14-esbe. Ott halálos csend van egész nap, azóta is többször meggyőződtem róla. Itt a 6-osban teljes pangás esetén is zavaros a koradélután, mert az egész épületrészt rázza a favágás.

Aischilosék ma hajnalban akartak elutazni, de nem tudtak a nagy hófúvásban. Ha majd mégis elmennek, ketten maradunk Oravetz Paulával, aki Németh elvtársnő helyét foglalta el a szomszéd szobában, a 7-esben. Nagyon csendes, kellemes teremtés és sok érdekeset mesélget. Jóban volt Karinthynéval is. Most elszakadok a közeléből, pedig ideális szomszéd volt.

Tessék megmondani Öcsinek,³ köszönöm, hogy gondolt rám, bátran küldheti nekem a csodaszert, mert a megengedettnél is kevesebbet fogok beszélni belőle. Ugyanis lassan bár, de fokozatosan javulok.

Ami a kávé- és pénzkérdést illeti: legjobb volna, ha sürgönyileg küldene nekem 100 ft-ot. Azért sürgönyileg, mert hétfőre már nem volna elég pénzem különben, u. i. spirituszra elment 18 ftom. Ha hétfőn megkapom a 100-at, akkor még vehetek belőle kávé délután a szövetkezetben. Az ottani kávé kitűnő. A 100-ból sokáig elédeglélhetnék, esetleg az emberi kor legvégső határáig.

Az egész családot csókolom, a tanítónénitől újabb rajzokat kérek! Cs. Abs.

Magát már csak azért is be kell ide utalni, mert a német tudományával is segítségemre van a fordításban. Tehát munkatárs.

Szigliget, 1953. jan. 9.

4.

K. t.!

Csak röptében írok, nagyon sietek a kontrollszerkesztéssel, nagyon sürgetik. A Szépirodalmi megküldte a szerződést aláírás végett, eszerint a 400 oldalas könyv fordítását három részletben kell szállítanom, május 1-én, aug. 1-én és szeptember 30-án. Így elviselhető, mert havonta csak 43 oldalt kell fordítanom. A jogdíj az I. kategória szerint. Egyébként még szombaton elküldtek számomra a Jogvédő Irodába irányítva 1400 forintot. A pénz rövidesen ott lesz, tehát meghatalmazásfelét küldök Magának. Máris küldeném, de pillanatokon múlik, hogy elérek-e még a postára 12 óra előtt.

Az új szobámban nagyon jó, nem bántam meg, hogy átköltöztem. Állapotom rohamosan javul, de a koszt is javul. Még mindig kettesben vagyunk Oravetz Paulával.

Mindnyájukat csókolja Abs.

Szigliget, 1954. jan?

A pénz (100 ft) megjött, menerendszerűen.

5.

Szigliget, 1954. jan. 13. d. e. 11 óra

K. t.!

Megkaptam a balatoni festményt is, elnézegetem sokszor és a Balaton mellett érzem magam. Nagyon ügyes ám a Tanító Néni,¹ egyre viccesebben rajzol. Küldök neki hálából 20 í-í-í-í papírt, de azt Maga vegye meg Pesten, itt nem lehet kapni.

A kontrollszerkesztés felerészét már elvégeztem, a másik felével szombatra kell elkészülnöm fejvesztés terhe alatt. Emiatt megeshetik, hogy a Csillagnak és Új Hangnak szánt küldeményem elkészik, azért holnap expresszlevél megy az Irodalmi Alapnak: újabb előlegezt kérek februárra. Könnyen megtehetem, mert csatolom a Szépirodalmival kötött, legalább is 9000 ftos szerződést.

A Bredel-féle 1400 ftos előlegből természetesen csak 560 ft marad nekem, viszont a kontrollszerkesztésért járó összeg is hamarosan kifizetésre kerül. Ennek a maradványa se lesz nagy összeg, kb. 300 ft.

Jó volna, ha a keskeny piros szekrényem tetején levő közismert világossárga irattartóból (ahol az értékpapírokat őrzöm) kikeresné az utolsó békekölcsönjegyzéssel kapcsolatos értesítést és annak alapján befizetne 100 Ft-ot oda, ahova kell. Úgy emlékszem, csekklapot is küldtek. Március végéig kell a 300 ftot befizetnem, jó lesz megkezdeni a törlesztést. De ez nem sürgős még, akkor cselekedje csak, ha elegendő pénz gyűlt össze már.

A szobám kitűnő, mindenféle szempontból. A nagy fürdőszoba is újból az enyém. Nyolc fokkal hidegebb van itt, mint az 5-ösben (14 fok), de az engem nem zavar, sose fázom és ha fáznék, átmehetnék egy közeli fürdőszobába, ahol jó meleg van. Az is elhagyatott és jó tágas, ott szoktam fürödni, most már mindennap.²

A hajnalig tartó kontrollszerkesztés ellenére is rohamosan javulok, jövő héttől kezdve pedig áttérek a természetes életmódra, ettől a fordulattól sokat várok.

Csodálatos szellemi frissességemet máris visszanyertem teljesen. El ne felejtsem: küldjön nekem *gépradírt* a borotválkozáshoz és *tímsót* a géphibák el-tüntetésére.

Jövő héten majd (kontrollszerkesztés után) gondolkodóba esem rajta, mi-kor kellene Magának idejönni munkatársi és gépírói minőségben. Bredel elv-társ művének febr. 1-én esem neki, de nem lesz nagy eset, hiszen a szerződés ér-telmében naponta alig kell többet lefordítanom 1 oldalnál. Legeslegfeljebb 3 órai munka.

Mellékelem az 560 ft felvételéhez szükséges megbízólevelet. Körülbelül már ott is van a pénz. — Ha felvette, tessék nekem egyszerű postautalványon 100 ftot küldeni. Ez idő szerint még bőven van pénzem, de jobb minél előbb küldeni az utánpótlást, mert a sietség pénzbe kerül és vesződséggel jár. — Mindnyá-jukat több ízben csókolja Abs.

6.

Nadányi Zoltánné
Budapest V.,
Aranykéz u. 3. III. em. 5.

K. t.!

Most adtam fel a postán a kontrollszerkesztési anyagot, óriási munka volt, könnyebben lefordítottam volna újonnan. És nem csinálhattam másképp, mindenütt a szöveghűség rovására ment a rossz fogalmazás. — A tartalmas küldeményt is, a levelet is, a 100 ftot is megkaptam. Egyidőben a Bredel-fére pénzzel, amiből 500-at rögtön visszakormányoztam, azóta bizonyára megkapta. Most csak futtában írok, holnap bőségesebben. Miattam ne aggódjék, úgy élek, itt, mint hal a vízben. — Ági rajzai nagyon üdítőek és érdekesekek. Cs. Abs.⁴

Szigliget, 1954. jan. 19.

Feladó: Nadányi Zoltán
Szigliget, Alkotóház

7.

K. t.!

Hosszú idő óta az első nyugodt napom, ugyanis végre túl vagyok azon a rendkívül hálátlan feladaton, amit a *Humoristische Skizzen*¹ jelentett számomra. Hogy ez mi volt, micsoda borzadály, azt csak élőszóval lehet elmondani. Csak itt tudtam meg, Szigligeten, hogy a fordító egyúttal öntudathasadásban is szenved. Hát ebbe a hasadába én magam is majd belehasadtam. Legnagyobb baj az

volt, hogy az eredeti mű természeténél fogva majdnem minden stílushiba egyúttal a lényegét hamisította meg, azért terjedt ki a szöveghűség ellenőrzése a szokottnál is sokkal szélesebb területre. Úgyszólván az összes többi lektorok munkáját el kellett végezniem egyúttal, anélkül nem vállalhattam volna a felelősséget a szöveg hűségéért. De a Weerth-i trükköket (szójátékokat stb.), azokat se tudta magyarul megismételni a fordító, nekem kellett megoldanom a néha lehetetlennek látszó feladatokat. Közben nagyon érdekes volt számomra ez a vívódás.

Azóta megkaptam a még hátralevő anyagot is, ez már jóval könnyebb eset, újságcikk- és krogigyűjtemény, nincs alkalma benne Weerthnek megjátszani magát. Ezzel egy hét alatt végzek.

Megint közel van a postazárlat ideje, csak sebtében vetem most papírra a legfontosabb közleményeimet.

1. Zsebkendőkre nincs szükségem, azokat magam mosom ki és a szabadon álló fűtőtesten 5 perc alatt kiszáradnak. Egy pár harisnya kellene inkább.

2. Tessék nekem egy-néhány kitolós szípkát küldeni, meg nagyalakú levélborítékokat, amikben a felébe hajtott ívpapír elfér. (Papírt majd az Irodalmi Alaptól kérek, de ha kapni lehet a boltban, azt is küldhetne, akármi keveset.)

3. A „Bocsáss meg” egy példányát is tessék nekem elküldeni alkalomadtán.²

4. Az iratokat illetően gondolkodóba esem, hol is lehetnek. Legközelebbi levelemben megírom.

5. Ági azt írja nekem a levelében, küldjem el neki a „skakot”. Gondolom, arról van szó, hogy a sakkkal szeretne játszani, tessék neki odaadni, megküldtem. (Nichts dauert ewig, der schönste Schach wird schebig.)³

Mellékelm az Áginak írt leveletem és már rohanok is a postára. Sokszor csókolja Abs.

Szigliget, jan. 20.

U. i.: A német szótár kitűnő találat volt a Maga részéről, jobb szótár, mint a Kelemen-féle! Kint vagyok vele a vízből!

(Kaphatok olcsó kávé, 30 ft hiányzik hozzá, tessék küldeni expresslevélben.)

8.

K. t.!

Azóta is gondolkozom rajta, hol lehetnek a szóbanforgó okmányok. Ha abban a sárga iratokban nincsenek, a piros szekrény tetején, akkor tessék a nagy barna szekrény bal oldali nagyfiókját kihúzni, ott különböző iratkötegeket talál, azok közt van egy, amire ceruzával rájegyeztem valamikor (az újságpapír-burkolata szélére): Hivatalos iratok. Ha ott nincsenek az okmányok, írja meg nekem és akkor majd tovább gondolkodom. A többi csomót ne is bolygassa addig, felesleges fáradság.

Utóbbi időkben többen érkeztek ide, köztük egy dramaturg is, agilis fiatalember, csupa villamosság. Otón¹ érkezett. Egyetlen érdekes és élvezetes személyiség sincs közöttük, no de majd talán olyan is jön.

A szobám újabban 1 fokra melegeedett fel, korareggel is 17 fok. Naponta fürdöm és ismétlem, úgy élek itt, mint vízben a hal. Ellentétben Aranykéz u. 3-al,² ahol utóbbi időkben úgy éltem, mint vízben a halott.

A koszt még mindig javul, rohamosan. Igyekszem most már étvágyra tenni szert, mert érdemes.

„A rossz kovács”,³ mint színdarab, úgy látszik, Szigligeten fog színrekerülni először, helybeli színjátékos akarják eljátszani. Margitkái volt az ötlet. A napokban összegyűltek a szobámban vacsora után Margitka, Kati, Nusi⁴ és a soffór és ismertettem előttük, feketekává mellett, a darabot és részleteket olvastam fel

belőle. Erről majd bővebben a legközelebbi levelemben, most sietek a postára, háromnegyed 12.

Mindnyájukat sokszor csokolja Abs.
Szigliget, 1954. jan. 22.

9.

Szigliget, vasárnap este
K. t.!

Mint az intézeti kislány, úgy vártam a csomagot, olyan izgalommal, huszonegy órán keresztül. Hát hogyné, mikor abban „remek meglepetés” van. Erről fantáziáltam nappal és ezzel álmodtam éjjel és délután. „Ébren álmodozva” dobstorta és kölcsön-bakkancs között ingadoztam, ebédutáni álmomban pedig nagy rakománnyal érkezett meg Maga, háttal állt nekem és anélkül, hogy hátrafordult volna, egy darabka csokoládét nyújtott hátra nekem és nélkül, Nyomasztó álmom volt, átizzadva ébredtem. — Végre megérkezett szombat délután a szállítólevél. Forró fürdőből ugrottam ki, rohantam a postára, mert különben csak hétfőn kaptam volna meg a csomagot. Felcsúszkáltam oda a vaksötétben, kértem a csomagot, megkaptam, hazahoztam. Itthon elém tárult a meglepetés és igazat kellett adnom Magának, csakugyan remek meglepetés várt a csomagban. Annál remekebb, mert a tréningruha úgy áll rajtam, alsó és felső része egyaránt úgy megfelel a méreteimnek és szempontjaimnak, mintha csak másra szabták volna. Egyszóval: tökéletes. Anyaga kellemes és jó meleg, messziről ordít róla, hogy nem békebeli, az első Tolnai Világháború legszebb kelméire emlékeztet. De a pizsama is kitűnő, minden tekintetben megfelel a méreteimnek az is, egyedül csak a nadrágjából kell majd 3 centivel többet felhajtani.

Vacsoránál már tréningruhában ültem, életemet kozkáztatva a hidegben. Minden szem a tréningruhámra szegeződött, a szomszéd asztalnál is. Bal oldali szomszédom, Honthy Rezsőné (hetvenen felüli tapasztalt hölgy)¹ vacsora alatt fél-szemmel állandóan a tréningruhát vizsgálgatta titokban, úgyhogy a szalontüdő vadasan a tányérjára fagyott. Olykor-olykor megszólalt és ilyeneket mondott: tréningruhát ám mostanában nem lehet kapni, ilyen meg éppen nem. Én természetesen nem árultam el senkinek, hogy a gyönyörű darab vadonatúj, adtam az ártatlant. Mindenkinek feltűnt a remekmű, egyedül csak a dramaturgnak nem. Úgy látszik, drámaiság is van ebben a tréningruhában, azért kerülte el a figyelmét.

Különben éppen a legjobbkor jött a tréningruha, mert a réginek a zubbonya éppen most szakadt végig a cippzár mentén. A nadrágját már régen örök nyugalomba helyeztem. Gondolkozom rajta, hogy ezt a régít ne küldjem-e haza abban a papírdobozban, amiben az új jött, egyúttal kimosni való ineket is küldenék. Ezt a gyönyörű darabot mégse lehet egyszobában tartani azzal a régi vakkal. Tessék megírni, mi a véleménye erről.

Bölcsen teve, hogy borotvapengéket is küldött, most egyelőre el vagyok látva vele, kb. 10 napig, vagy még tovább is. A borítékok nagyon jók, jobbak annál, amit kértem. Azt hittem, ilyen nem is lehet már sehelse kapni, azért kértem amolyant. Csak azért jegyzem meg, hogy az árnyalatok iránti érzékét fejlesszem: én pontosan fejeztem ki magamat, olyan borítékokat kértem, amikben a felébe hajtott ívpapír elfér. Ezek hosszába hajtott íveknek valók. De ismétlem, annál jobb. És jó erősek, ez nagy előny.

A szigligeti színjátszók nagyon ambiciózusak, többször is megnyerték már a járási verseny első díját, most a „Szigligeti veszedelem”-mel² akarnak indulni a palmaágért. Nagyon örülök neki, mert ez az igazi. Ahogy Ady Endre Andor András mondja: „valaki az Értől indul el s befut a szent nagy Óceánba” — Margitka, Kati, Nusi meg még egy kolléganőjük, meg Marton elvtárs, a soffőr előtt ismertettem a múltkor a darabot a szobámban és részleteket olvastam fel belőle, két és félóra hosszat. Legjobban Piroska levélmondása tetszett nekik, elejétől végig. A befejezést (én, Kun Gergely) megnevezték. De nagy hatást vál-

tottak ki a kis Kati kérdései is, legnagyobbat ez: Főbe ütjük? pénzt vesszük? örül a hal, hogy megesszük?³ — Úgy látszik, az én népieskedésem mégsem olyan erőltetett és általában mégsem esem olyan messze a néptől, ahogy azt egyesek elhitetni szeretnék magukkal és másokkal. — Margitka lesz Erzsók asszony és Kati (az a hosszú) Piroska.⁴ A többi szerep még nincs kiosztva. — Két meghatalmazást is mellékelek, mert elsején esedékes lesz, remélem, a költői prémium-előleg is. Pénzt küldhetne valamennyit, mihelyt tud, esetleg expresszlevélben újra 30-at. A Weerth-honoráriumot sürgetni fogom. Új anyagot kaptam ebből, azzal hamarosan végzek, de addig is csak hadd fizessenek valamit Mindnyájukat csokolja Abs.

U. i.: Az i. Alaptól újabb 600 Ft-ot kértem (előleget) februárra. Még 14-én.

U. i.: (A költői prémiumért a későbbi, jan. 30-iki dátumú levéllel menjen!) A fordítói díjakat állítólag felemelték!

U. i.: Egyik tintával írt utóiratomban olvashatatlaná vált, lekopogtam géppel, ideírom rendesen: most tudtam meg, hogy a mesémet I. kategóriába sorozták, azért kaptam érte 17000-at összesen. — Úgy látszik, a kalapácsos történet minden formájában fogós, az én formalizmusom se tud rajta rontani. — Mikor először beszéltem róla Margitkának, könnyelabadt a szeme és azóta is magánkívül van a boldogságtól, hogy ebben a darabban játszhat. Persze, megeshetik, hogy itt is közbelép utolsó pillanatban valami dramaturg-féle és megghiúsítja a tervet, el vagyok rá készülve, de azért ez mégse valószínű —, láttam ugyan dramaturgot a mezőn, nagy csapatban, de azok békésen legelésztek.

Tessék alkalomadtán elküldeni nekem „A győzelmes kalapács”⁵ feliratú sőtétkéik iratgyűjtő tokból, ami a márványon heverészik, „A komplett példányból kivett oldalak”, vagy hasonló feliratú iratsomót. Újságpapírban vannak ott külön-külön az egyes csomók és az újságpapír szélén van a felirat. Nem sok az egész, amire most szükségem van — már csak a Csillagnak szánt részletek miatt is —, vékonyka tekercs lesz belőle. Különös ismertetőjele ennek a csomónak, hogy a sírós gyerekjelenet is közte van, amit a rádióváltozatban kihagytam, időszúke miatt. Azonban ez nem annyira sürgős. Cs. Abs.

A radírgumi kitűnő, de küldhetne még egy puha radírt is, azt a kis pirosat, négysegletűt, mindenütt kapható, 40 fillérért. — Továbbá kitolós szipkát is egy párat, abból kifogytam. Cs. Abs.

10.

Szigliget, 1954. jan. 27.

K t.!

Megérkeztek a harisnyák is, a szipkák is, a papiros is, a könyv is, a borítékok is, szóval minden. A 30 ft is, természetesen. Csak azon csodálkozom, hogy győzi ezt a sok kiadást. — A tréningruháról és pizzamáról írt beszámoló leveletem megkapta, ugyebár?

A harisnyák mérete miatt ne aggódjék, egyik se rövid, egyik se hosszú. A valamivel rövidebbek se rövidek, megvan a kellő játékuk a lábinkon, úgyhogy nem fognak a szokottnál hamarabb kilyukadni. Most már igazán el vagyok látva mindennel, nagyon is bőven. Egyedül csak pénz dolgában állok gyenge lábon, azt majd küldhetne megint, ha tud. De nehogy emiatt nélkülözésre szánja el magát, inkább majd én mérséklem le addig a fekete-élvezetet. Péntekre még van kávé. A nagy fordulatot még mindig nem tudtam elkezdeni, annyira beleveszttem a Lányi-kéziratba, de most már nyakára hágok rövidesen az újabb 55 oldalas anyagnak is és akkor megvalósítom végzetes tervemet: áttérek az egészséges életmódra, amivel együtt jár a feketekávé-fogyasztás 50%-os csökkentése. Ez aztán nagy megtakarítást is fog eredményezni egyúttal.

Hogy a Lányi-kézirattal mennyi bajom volt, annak jellemzésére idemellékelem a Szépirodalmival történt levélváltásomat, tessék ezt majd alkalomadtán visszaküldeni nekem, de ez aztán igazán nem sürgős. A Szépirodalmiék levelében az a legérdekesebb, ami nincs benne, t. i. most már nem sürgetik olyan ék-

telenül a kontroll megküldését. Az első adagot a múltkor „postafordultával” kérték, a másodikat már egyáltalán nem sürgetik. U. i. beláthatták, hogy az én késedelmem előre viszi az ügyet, de még nagyon is. Mindez kiviláglik a levélváltásból — Mindazonáltal ebben a hónapban okvetlenül végzek a második adaggal is, nehogy megint lekéssek a Csillagról, meg az Új Hangról, meg aztán Bredelbe is bele kell fognom febr. 1-én és a darabomat is pofozgatnom kell, a Lányi-kézirat ebben nem hátráltathat.

Helyes érzéssel állapította meg, hogy a szigligeti ősbemutató számomra nagyon fontos és előnyös. Remélem, a színjátszók meg tudnak birkózni a feladattal annyira, amennyire. Maguktól kértek fel rá különben, hogy legyek segítségükre a betanulásban és rendezésben. Ez jó jel, arra vall, hogy komolyan veszik a dolgot. Már hozzáfogtak a szerepek kiírásához, náluk a kéziratom.

Hogy Gertiék szekere rúdja kifelé áll, mélabút ébreszt bennem. Szép dolog a „csönd”, de azért Gertiék szörnyen hiányoznának nekem a csöndben.¹

Az iratok felől gondolkodóba zuhanok és holnap majd megírom, mi a teendő — Addig is sokszor csókolja mindnyájukat Abs.

U. i.: Visegrádot járt egyének mondják, hogy az ottani koszt nem jobb, mint az itteni. — Mióta Maga elment, nagy javulás!²

U. i.: Van itt egy mokus, Sarkadi elvtárs,³ az „Út a tanyákhoz” c. regény szerzője, de egyúttal drámaíró is és igazán elsőrangú hőszobrász. Olyan hőembert csinált, ahogy megérkezett, amelyet én még nem láttam, elképzelni se tudtam. Parasztember hóból, életnagyságban, de olyan élethű, pofára is, hogy holdvilágon egész megtévesztő, az ember azt hinné, csakugyan egy öreg paraszt álldogál ott mozdulatlanul, behavazva Közvetlen közelből is olyannak látszik, szinte félelmes. Ebből arra következtek, hogy az írásába is életet tud vinni, bár az írott szó kényesebb anyag, mint a hó. El fogom olvasni a regényét. — Különb elmés embernek is látszik, csak egy dolog zavar, t. i., hogy K. C.⁴ nyelvezetében nem talál kivetnivalót. Ez azért gyanús. Talán mégse olvasom el a regényt. — Hetek óta hallom rebesgetni, hogy Sarkadi egyúttal zseniális sakkozó is, az emeleti kistársalgóban sorra végez áldozataival, miután előre bejelentette, melyik kockán fogja őket megmattolni. Ez azért fúrta egy kicsit az oldalamat és első pihenőnapomon, tegnapelőtt, szerényen sakkozni hívtam. Nekem nem jelentette be, melyik kockán fog megmattolni, talán a kort tisztelte bennem. Két parti zajlott le, rövid volt mind a kettő. Az elsőben mindjárt az elején bekerítettem és elfogtam a legfontosabb figuráját, az ún. vezérét, majd pár lépés múlva maga a királya került végveszélybe, de a mattot nem várta be, feladta a játszmat. A második partiban azt hitte, most meg ő fogja el a vezéremet és nagy hévvel meg is tette a döntőnek vélt lépést, de utána két lépésben mattot kapott, nagy meglepetésére. Ugyanis a vezérem ütésben hagyása csinos kis kelepce volt, amit Nagy Géza⁵ röhögve ismert volna fel még idejében, de ő mit sem sejtett — Azóta nem láttam őt sakkozni, az irodalomnak és a hőszobrászatnak él. — A két partit emlékezetből feljegyeztem, egyszer majd lejátszom őket Pistának, mert nagyon mulatságosak.⁶

Kíváncsi vagyok, mennyi marad nekem a soffőr rádióhonoráriumából. Aligha több 40 ftnál. De a Gerti teljesítménye kiváló. Hiába no, azért a zsenialitás mégis csak öröklődik néha.

De most már véget vetek a levélnek, hogy idejében eljusson a postára, csak még arra intem: ne felejtsem el táplálkozni. Csókolja Abs.

11.

Szigliget, 1954. jan. 30.

K. t.!

Megkaptam a legújabb küldeményt is (papiros, radírgumi, 30 ft és kézirat). A házassági akvi kivonat dolgában egyszerű az eljárás: ha még mindig nem találta meg, tessék az idemellékelt levelemet postára adni, esetleg ajánlva. Sze-

rintem ez az akvi kivonat a születését is pótolhatja mindkét esetben, hiszen a születés éve, helye és a szülők neve is rajta van. Lehet vele érvelni, hogy felekezeti akvi kivonatokat kellene beszerezni idegen államok területéről, ami hosszadalmas dolog, ezért egyelőre elégedjenek meg a házassági akvi kivonaton látható születési adatokkal.

Sajnálom, hogy ebben a vad hidegben fűtetlen szobában kell Maguknak fogvacokniok, szörnyen kellemetlen lehet. Itt persze jó meleg van, nem is beszélék róla, mert utána még jobban fázna.

A borotvapengék nem érdekesek, mert 2 hétig is kihúzom a meglévőekkel. Azután majd küldhet 86 filléres Vörös Csillagot, az se sokkal gyengébb a másikonál. — A beutalásom meghosszabbítása is megérkezett újból, ez idő szerint március 1-ig vagyok ide beutalva. Csókolja Abs.

12.

K. t.!

Megkaptam az 50-et is, éppen a legjobbkor jött. — Ma este zárom le a Lányi-ügyet, már csak a gépelés befejezése van hátra, holnap d. e. aztán postára adom az egész kontrollszerkesztést és hozzáfogok „A fiúk”-hoz. Egyúttal most már a természetes, ész- és célszerű életmódot is elkezdem, nagy barangolásokkal és tornászással és a koffein, nikotin adag mérséklésével egybekötve és karöltve és vállvetve.

Ha sürgősen pénzre volna szüksége, ne tessék az OT-hez fáradozni, hanem menjen el az Irodalmi Alaphoz, kérdezze meg Futó Emmi, vagy Kőváryné, megszavazták-e a februári 600 Ft-os előlegemet és ha igen, akkor tessék az ide-mellékelt meghatalmazás alapján egészben, vagy részben felvenni az előleget. Kb. 200 fto mindenestre azonnal tudnak belőle kiadni, de az is lehet, hogy mindjárt az egészet odaadják. Az a fő, hogy előbb kérdezze meg, van-e előleg és csak azután mutassa az írást.

Sokszor csókolja Abs.

Szigliget, 1954. febr. 1.

13.

K. t.!

Megkaptam a 3-án feladott levelét is, eszerint a vonatok újra közlekednek. És úgy hallom, a gáz is újra megindult már Pesten, ez megnyugtató.

A Lányi-féle újabb 55 oldalas fordítással kapcsolatban megírtam Szépirodalmiékknak, hogy az 55-ből 15-öt kontrolláltam, ezzel kapcsolatban 23 oldalas hibajegyzéket készítettem (15 oldalhoz 23 oldalas jegyzéket!), de ezt a komikus műveletet tovább nem folytatom, adják vissza a fordítónak a kéziratot és kérjék fel, fordítsa le rendesen, ha tudja. Most már könnyebb a dolga Lányinak, mert az összesen 110 oldalból 70-et már teljesen kitisztáztam, a további 40 oldalra vonatkozóan pedig elegendő okulást meríthet az eddigi módosításaimból.

Az Alaptól még nem érkezett meg a pénz, de minden pillanatban megjöhet, az a fő. — 500-at majd visszakormányzok Magának és akkor, ha kávéim is van, jó sokáig nem kell pénzbeli utánpótlás.

Azt tessék nekem mielőbb megírni, mikor jöhetne Maga Szigligetre, egy egész hónapra. U. i.: 15-ig be kell adnom az igénylést. Mi akadályja volna annak márciusban? Persze, biztosra csak akkor veszem a további beutalást — a Magáét is, az enyémet is — ha már megvan.

A színjatszók nagy buzgalommal írják ki a szerepeket, a Földműves Szövetkezet egyik segédje lesz a kovács.

Bredelbe már belemérltem! A Lányi-féle kontroll után üdülés számomra! Mindnyájukat csókolja Abs.

Szigliget, 1954. febr. 5.

K. t.!

Tegnap búcsúest volt, három távozó írnok búcsúztatója. 12 ftos vörösbor mellett búcsúzkodtunk, dalolgattunk, táncikáltunk. Én nem dalogattam, de a táncba belesodortak, csak az volt benne a kellemetlen, hogy színjózsanul. — Összköltség koponyánként: 15 Ft. Majdnem négy deka kávé ára, de megérte. — A táncban éppen olyan fenomén vagyok most is, mint régen, a hosszas pihenés nem változtatott ezen.

Különbön minden jól megy, a Bredel-fordítás is, alig tudom megállni, hogy naponta többet ne fordítsak a kelleténél. Jóval könnyebben megy most már a dolog, mint az „Apák”¹ esetében. Sokat okultam azóta és a Lányi-fordítás jó előtréning volt, akárcsak Vomácskának a 25 keménytojás, mielőtt bekapta volna az 50-et.²

A csomag még nem érkezett meg (már mint a kávé), most megyek a postára, hátha tudnak róla. Megjegyzem, a kávé megpörkölésével kár volt fáradoznia, azóta én itt szorgalmasan pörkölgetek a fedeles kislábosomban és tökéletes pörköltkávéhoz hozok létre. Ugyanis azóta többen is rámbízták a kávéjukat, van egy Mágori-alapítvány,³ egy Füsi-alapítvány,⁴ sőt legújabbán egy harmadik: a Cserés-alapítvány.⁵ (Cserés, nem Cseres.) Ezeknek az alapítványoknak én vagyok a kurátora, úgy, mint annakidején Babits a Baumgarten-díjé. Távozásukkor az alapítványozók kénytelenek a felmentvényt megadni a kurátornak, mert a bíróság úgysis felmentené, bizonyítékok hiányában.

A valeriana elfogyott, jó volna mielőbb utánpótlást küldeni. Őcsi még nem küldte meg az ígért altatót. — Egyébként alvás tekintetében sokkal jobban állok, mint azelőtt.

Ági rajzai még a dramaturgnak is nagyon tetszenek, pedig ő aztán igazán nem ért hozzá.

Itt küldöm a második számú meghatalmazást, a nyugdíj felvételéhez. Most látok neki a Csillagnak szánt darabrészletek leírásához, ezzel se lehet most már tovább késlekedni.

E pillanatban érkezett meg a csomag, végszóra! A pörkölés mintaszerű, köszönöm! És a két rövid zokni is nagyon jónak látszik, a sajtátkötésű, úgy látszik, még melegebb, mint a másik. A postára már ebben megyek a levéllel, utána kipróbálom, lehet-e benne órákhosszat ácsorogni szibériai hidegben. — Ági újabb rajzai nagyon tetszenek Miksának, rohan velük a bölcsődébe. Tessék Áginak újból í-í-ív-papi-í-í-í-rokat átnyújtani, Miksa küldeményeképpen.

Mindnyájukat több ízben csokolja Abs.

Szigliget, 1954. febr. 8.

K. t.!

Nagyszámú közönség jelenlétében olvastam fel tegnapelőtt a Szigligeti Veszedeletet. ¹Az összes beutaltakon kívül ott volt a helybeli színjátszók nagy része, továbbá az igazgató-tanító, több pártfunkcionárius stb. stb. Négy óra hosszat tartott a felolvasás és megnyugodva láttam, hogy mindenki elfeledkezett az időszámításról, annyire lebilincselte őket az én erőltetett népieskedésem. Nemcsak Oravetz Paulának és Füsi Józsefnek lábbadt könnybe a szeme minduntalan, hanem például Margitka apjának is, a derék bognárnak. A végeredmény: ezt várták epedve már régen, amit most kaptak, olvasmánynak is, előadni valónak is. Többen azt mondták, elhallgatták volna reggelig. Azóta is sok érdekes megjegyzést hallottam ezzel kapcsolatban, a darab javára. Hát ez nagyon megnyugtató és biztató, már mint a jövőt illetően. Most már csak az a kérdés, mikor válhatom készpénzre a kalapácsban rejlő lehetőségeket.

Röptében csak ennyit írok most, majd még visszatérek a részletekre. Sokszor csokolja mindnyájukat Abs.

Szigliget, febr. 16.

16.

Péntek reggel.

K. t.!

Újra itt vagyok a 14-esben, visszakerültem ide azonnal. Így aztán minden a régiben. Vízavim (a 12-ben) Oravetz Paula, szomszédom a 15-ösben, Erdélyi Jóska.¹ —Itt van Ascher Oszkár is, ő a Falu Színház központi fődramaturgja hallotta a darabot a rádióban és fel akarja venni a Falu Színház műsorába.

Már egyszer úszónadrágban is napoztam, de most kissé meghúvósodott. Remélem, kitör a nyár egykettőre.

Legközelebb bővebben. Csókolja Abs.

17.

Szigliget, 1954. ápr. 7.

K. t.!

Azóta még egy influenza-hullám vonult át rajtam, nem is tudom, mi volt a megindítója. Már utána vagyok ennek is, de nagyon komisz volt ez is. Az eddiginél is vadabb torokfájásom volt és kízó köhögésem, de most 38 körüli lázzal. Ismétlem, utána vagyok már, aggodalomra nincs ok, jöhet a negyedik.

Remélem, azért mégse jön negyedik. Ha kisüt a nap, akkor biztosan nem. Botrányos állapot, hogy már ápr. 7. van és még nem napoztam egyszer se.

Egyébként minden rendben, a szobám a régi, a koszt kitűnő és biciklim is van, Katitól bérelem. Persze a betegségem miatt eddig még nem pattanhattam fel a biciklire. Leveleim is azért következnek olyan ritkán, ezt a levelet is Erdélyi Jóska viszi a postára. De holnap már kitörök rejtekemből, remélem.

Siet Jóska a levéllel, azért be is fejezem, holnap majd részletesebben fecsegek!

Mindnyájukat sokszor csókolja Abs.

18.

Szigliget, 1954. ápr. 12.

K. t.!

Többrendbeli munkálatokba vagyok elmerülve, többek között új verseket is létesítek, képzelje. Ha a 15-ösben szabad verseket írni (Erdélyi lakik ott), akkor a 14-esben is szabad, abból indulok ki. Ugyanis a két szoba majdnem egyforma. — Elérkeztem a félidőhöz, nagyon össze kell szednem magamat, hogy dolgomat minden vonalon elvégezzem. Nagyon hiányzott eddig a napsütés, ha az megérkezne, minden rendben volna. — Szépirodalmiak még nem mukkantak és Füsi se, igaz, hogy az utóbbinak még nem is irtam. Szépirodalmi mukkanása már igazán esedékes volna. — Ascher komolyan foglalkozik a már említett gondolattal, egyedüli nehézség az, hogy kisgyereket nem vihetnek magukkal 3—4 hónapra, így aztán a darabból ki kellene irtanom a gyerekszerepet, akármilyen fontos is az. De én még erre is képes vagyok, ha másképp nem megy. Kb. 10 000 ftot kereshetnék 3—4 hónap alatt, azt mondja Ascher. Ő most az igazgatóját várja ide, a napokban meg kell jönnie.

A Heine-dalszövegek¹ kétségbeejtőek voltak 10-én, nem is értem, miért ejtették el a Binóci-fordításokat² és tették helyükbe azokat a többszörösen gyalázatos szövegeket. De az én Krähwinkel-fordításom³ is hasraesett az infámis előadás folytán, a legfontosabb szót is rosszul mondta az előadó: „büntettetetik” helyett „büntettetik”. Valószínűleg a gépirókisasszony javította ki kellő éberséggel a vélt sajtóhibát és Viktor János⁴ nem vette észre utólag a baromi belejavítást. — Egyébként is jó lett volna biozny, ha ott vagyok a felvételnél, többféle írógéphiha tarkította a műsort. — Szegény Binócit nagyon sajnálom, hogy így kimaradt az egészből, élete nagy műve omlott össze, még hozzá minden ok nélkül, mert az ő fordításai klasszikus remek azokhoz képest, amiket a rádióba

belenyikorogtak. Még az volt a szerencse, hogy a dalszövegekből alig lehetett egy-egy szót érteni.

Még mindig nem ültem biciklire, állandó hideg van itt és az influenzámat követő hóhullámaim óvatosságra intenek. A szobám jó meleg, itt állandóan 20 fok körül van a hőmérséklet.

A Heine-műsorral kapcsolatos újabb honoráriumért majd csak a jövő hét közepe táján lesz érdemes jelentkeznie, u. i. a Rádió csak a sugárzás utáni pénteken szokott fizetni a Jogvédőnek és csak további három nap után ér oda a pénz.

Itt nagy a sereglés, zsúfolt ház van. Én egyelőre még nem tudom, mire szánjem el magam 26-a közeledtével.⁵

Sokszor csókolja Abs.

19.

K. t.!

Egyelőre 1 hetes meghosszabbítást kértem az Irodalmi Alaptól, 26.-ától kezdődően. Egyúttal 600 Ft előleget is kértem májusra. — Előzőleg az építkezés ügyében is megtettem bejelentésemet, ennek a másolatát visszavárolag ide mellékelem.

A Csillagnak most küldtem el 6 drb szerelmes versemet és minden okom megvan rá, hogy gyors megjelenetésükben bizakodjam. Van közte egy vadonatúj is, az ám nem csekélység, alkalomadtán megküldöm Magának. Ez a vers egyúttal a Száz Szerelmes Vers¹záróakkordjául is készült. Utóbbi gyűjteményt most már hamarosan postára adom, Szépirodalmiéknak címezve.

Kezdek újból helyrejönni, igyekszem most már, hogy a hátralevő időt jól kihasználjam. De biciklin még mindig nem ültem, ahhoz hűvös az idő.

Pénzem bőven volna még, ha a biciklibérletre 50 Ft-ot ki nem fizettem volna 2 héttel ezelőtt. De így már számolgatnom kell a tízeseket és jó volna, ha biztosítékul 50 Ft-ot elküldene a hét végére.

Miksa nagyon örült a kis feleségecskéje levelének és gyönyörű rajzainak és örömeiben nagy vérengzést rendezett a bölcsödében. Rövidesen írni fog, piros tintával, a bölcsödéből.

Mindnyájukat sokszor csókolja Abs.

Szigliget, 1954. ápr. 14.

U. i.: A könyveket is, a valerianát is megkaptam!

20.

K. t.!

Ráírtam Illésre,¹ rukkoljon ki a farbával, a Hét falu kovácsát illetően.² Ugyanis tudnom kell, mielőtt visszatérnék, várhatok-e erről a vonalról valamit. — Szépirodalmiék levele, amit Maga utánam küldött, igazán megható, mindenre kiterjed a figyelmük, egyedül csak arra nem, hogy a fordítás minősége jó legyen és a fordító életben maradjon. Remélem, az „Enkeln”-t már nem kell fordítanom.³

Örülök, hogy a „Körmenet”⁴ megnyerte tetszését, Aschernek is nagyon tetszik, már tanulja is. Most mondta el nekem, hogy egész sereg versemet adta már elő, közte a „Lepkéket” is, az „Így volt”-ot is, sok szerelmes versemet és legtöbbször a „Harkályt”. Tanítványaival is szavaltatja már régen a versemet, akárcsak Odry,⁵ meg Lehotay.⁶

Lóhalálában fordítgatok most, napi 8 oldalas sebességgel haladok. Ha nem volnék elmaradva, nem is volna olyan terhes a dolog, legfeljebb napi 2 óra volna csak.

Erdélyi sok verset ír, az csak természetes. És a borotvapengék megérkeztek és most sietek a postára. Mindnyájukat csókolja Abs.

U. i.: Ascher most fedezte fel a „Kötőtűket”.⁷ Ezt is műsorába akarja iktatni egyszer.

1.

A levelezőlap autograf, tintaceruzával íródott.

1. Kedves Trudi, Leveleit feleségének, Szanditz Gertrudnak írta, akivel 1920. november 11-én tartotta esküvőjét Berettyóújfaluban, a református egyház szertartása szerint.

2. Képes Géza (1909—) költő, műfordító.

3. A mondat jelzi, hogy ekkor kezdte a Hét falu kovácsa című verses színmű végső megformálását.

4. Az Absolon rövidítése. Ez volt a költő bizalmas neve a családban.

2.

A levél gépelt, az aláírás autograf. Időközben átköltözött az Irodalmi Alap szigetligeti alkotóházába.

1. Helyesen Oravec Paula (1903—19?), Déry Tibor (1894—1976).

2. Honti Rezső (1879—1956) nyelvész, irodalomtörténész, műfordító.

3. Minden bizonnyal az Alkotóház gondnoka.

4. Minden bizonnyal Asher Oszkár (1897—1965.) előadóművész, rendező.

5. Pákozdy Ferenc (1903—) költő, szerkesztő.

6. Georg Veerth (1822—1856) a német proletariátus első jelentős költője, Marx és Engels barátja, szatirikus prózát is írt.

7. Csillag: Irodalmi és kritikai folyóirat 1947-től 1956-ig.

8. Új Hang: Irodalmi és kritikai folyóirat 1952—1956. között.

3.

A levél gépelt, az aláírás és az utolsó mondat autograf.

Boríték nincs, A dátum téves. Helyesen: 1954.

1. A képeket Gertrud kislánya, a 7 éves Kovacsóczy Kati rajzolta. Miksa a játék kedvéért kitalált személy.

2. Willi Bredel (1901—1964) A fiúk című regényéről van szó. A szerzőnek Az apák című regényét Nadányi már lefordította. (Bp., 1953. Szépirodalmi Könyvkiadó 382. l. 20 cm.) Az újabb kötetet nem tudta befejezni, többek között e munka közben érte a halál. A fordítást Sós Endre folytatta és fejezte be. (A fiúk, Bp., 1955. Új Magyar Könyvkiadó 441. u. 21 cm.)

3. Öcsi. Dr. Málnásy József szülész-nőgyógyász, Nadányi Katalin második férje.

4.

A levél géppel íródott, az utolsó mondat és az aláírás autograf. Boríték nincs. A levél keltének napját egy kérdőjel helyettesíti, logikailag az 1954. január 9-én és 13-án datált levelek között kell elhelyezni.

5.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf. Boríték nincs. A kiemelés (aláhúzás) az eredetiben.

1. A Tanító Néni: Kovacsóczy Kati.

2. Korábban 6-ost említett.

6.

Autograf levelezőlap, tintaceruzával íródott.

1. Ági: Kovacsóczy Kati egy másik játékos neve.

7.

A levél géppel íródott, az utolsó (zárójeles) mondat autograf. Boríték nincs.

1. Humoros karcolatok.

2. Nadányi Zoltán 1941-ben megjelentetett verseskötete.

3. Magyarul: Semmi sem örök, a legszebb sakk is elkopik. (A scebigo szó helyesen *schäbig*.)

8.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf.

1. Így olvasható az eredetiben is, az ironikus célzás nyilvánvaló.
2. Nadányi Zoltán budapesti lakcíme.
3. A Hét falu kovácsa egyik címvariációja.
4. A szigligeti színjátások.

9.

A levél géppel íródott, a zárójeles és a befejező mondat autograf. Boríték nincs. A háromoldalas levél nincs ellátva keltezéssel, de főleg a 10. levél megvilágítja, hogy a nyolcadik után következik.

1. Honti Rezsóné, a kitűnő nyelvész és műfordító felesége.
2. A Hét falu kovácsának egy újabb címvariációja.
3. A Hét falu kovácsának egyik részlete.
4. Nadányi Zoltánné tehát meglátogatta a költőt Szigligeten.
5. A Hét falu kovácsának címvariációja.

10.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf.

1. Gertrud lánya és családja.
2. Utalás arra, hogy a felesége meglátogatta.
3. Sarkadi Imre író (1921—1961).
4. Egy közismert regényíró, az eredetiben név szerint említve.
5. Nagy Géza a berettyóújfalui kórház főorvosa, első osztályú sakkozó volt.
6. Kovacsóczy István, Gertrud első férje.

11.

A levél géppel íródott, a Csókolja Abs. aláírás autograf. Boríték nincs.

12.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf. Boríték nincs.

13.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf. Boríték nincs.

14.

1. Helyesen Az apák.
2. Egy nagyváradi nagyevő volt.
3. Mágori ?
4. Füsi József (1909—1960) író, műfordító (eredetileg Horváth).
5. Cserés Miklós (1914—1981).

15.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf. Boríték nincs.

1. A Hét falu kovácsa című színmű címvariánsa.

16.

A levél autograf, tintaceruzával íródott. A borítékon ez a dátum áll: 1954. ápr. 2. A levélben nincs dátum csak ennyi: péntek reggel.

1. Erdélyi József (1896—1978.) költő.

17.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf. Boríték nincs.

18.

A levél géppel íródott, az aláírás autograf. Boríték nincs.

1. Henrich Heine (1797—1856.) a legnagyobb német költők egyike. Nagy hatással volt a magyar költészetre, többek között Nadányi Zoltánra is.
2. Binóczy ?
3. Mucsá, Piripócs.
4. Viktor János (1916—1962) műfordító, irodalomtörténész, sokáig a Rádió irodalmi osztályán dolgozott.
5. Április 26-ig tartott a beutalója.

19.

A levél géppel íródott, boríték nincs. Az aláírás autograf.

1. Ezen a címen tervezett egy verseskötet megjelentetni saját verseiből.

20.

A levél géppel íródott, boríték nincs, az utolsó mondat és az aláírás autograf.

1. Illés Endre (1902—) író és esszéista, a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatója.
 2. Itt szerepel először a verses színmű végleges címe.
 3. Helyesen Die Enkeln. (Az unokák.) Willi Bredel trilógiájának harmadik kötete.
 4. Nadányi egyik szerelmes verse. Később ezen a címen jelent meg válogatott kötete. (Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1975.)
 5. Odrý Árpád (1876—1937.) színész.
 6. Lehotay Árpád (1898—1953.) színész.
 7. Nadányi verse, a Szabadság című lapban jelent meg 1945-ben.
- A levelek itt megszakadnak.

Endre Bakó

DIE SZIGLIGETER BRIEFE VON ZOLTÁN NADÁNYI

Zoltán Nadányi (Feketegyőrös, 1892. — Budapest, 1955.) war Dichter und Übersetzer. Von 1926 bis 1944 war er als Oberarchivar des Komitats Bihar tätig. Er lebte in den Jahren von 1926 bis 1940 in Berettyóújfalu. In seiner Dichtung brachte er Liebesanekdoten, gefühlvolle Idylle und die Lebensfreude zum Ausdruck. Ab und an schleicht sich jedoch auch vorwiegend über seinebekanntesten Spottbilder ein gesellschaftlicher Realismus in seine impressionistische Lyrik ein.

Nadányi hielt es nicht für die Aufgabe eines Dichters, gesellschaftliche und politische Fragen zu formulieren. Dennoch war er 1945 unter den ersten, die für die Entfaltung und die neue demokratische Ordnung eintraten und ihr Glaubensbekenntnis abgaben. Zu der Zeit lebte Nadányi schon in Budapest, wo er eine lebhaft journalistische Tätigkeit entfaltete und sich sein literarisches Wirken erneut zu entwickeln schien.

Im Jahre 1949 gewann jedoch eine literarische Anschauungsweise die Oberhand, die starr und ausschliesslich war, das Ästhetikum des Werkes abwertete und allein die politische Agitation gelten liess. So wurde eine ganze Reihe von Schriftstellern zum Schweigen gebracht, die dann entweder zu Übersetzern degradiert wurden oder an die Peripherie der Literatur gedrängt wurden. Auch Nadányi veröffentlichte kaum etwas in den darauffolgenden vier bis fünf Jahren. Erst 1953 kehrte er in die Literatur zurück. Ende jenen Jahres machte er sich daran, ein Bühnenstück in Versform zu komponieren. Gleichzeitig führte er ermüdende Kontrollredigierungen durch und machte sich über dies an die Übersetzung von Romanen.

Mit diesen beiden Arbeiten — mit der Übersetzung und dem Schreiben des Bühnenstückes — begann er im Schriftstellerhaus zu Visegrád. Später setzte er seine Arbeit in Szigliget fort. Hier bekam er im Januar 1954 ein Zimmer zugewiesen und wirkte hier bis zum April. In dieser Zeit sandte er seiner Frau alle drei bis vier Tage einen Brief. Oft spiegeln diese Schriftstücke nur die begrenzten Möglichkeiten und die Pfennigsorgen des Schriftstellers wider, während sie ein anderes Mal die Atmosphäre der Zeit und die Literaturauffassung hervorragend zum Ausdruck bringen. Einige dieser Briefe zeugen von schriftstellerischer Qualität, es sind ausserordentliche Charakterzeichnungen. Diese Briefe zeigen auch, dass der Künstler sein Stück in einer Situation voller Zweifel und Hoffnungen schuf. Dieses Stück erlebt nun dank des Volkstheaters (ung.: Népszínház) seine Renaissance. (Der Schmied der sieben Dörfer.)